

«ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2013»: ΤΠΕ και Δημιουργικότητα στο Σύγχρονο Σχολείο. Από την Θεωρία στην Πράξη

Π. Αναστασιάδης¹, Γ. Φιλιπούσης², Αριστόκριτος Τομαζινάκης³, Παναγιώτα, Γκίζα³, Ελένη Μαστοράκη³, Μαρία Σαπουνάκη³, Ιωάννης Ρωμανιάς³, Κουκούλης Νεκτάριος⁴, Ρόδη Άννα⁴, Σπανουδάκης Αντώνιος⁵, Καλλίνη Ευαγγελία⁵, Ζουμπόλη Ιωάννα⁵, Άγγελος Πατσιάς⁶, Ευστάθιος Παπαδόπουλος⁶, Ευαγγελία (Γκέλη) Μανούσου⁷, Σταύρος Σαμαντζής⁷, Παναγιώτα Κοκκινόπουλου⁷, Καρβούνης Λάμπρος⁸, Ματθαίος Λίτινας⁸, Δέσποινα Λάζαρη⁸, Σοφία Παναγιωτοπούλου⁹
panas@edc.uoc.gr, filvisg@outlook.com, tomazinos@yahoo.gr, giotag24@gmail.com, kouperti@gmail.com, mariasap11@gmail.com, giromanias@yahoo.gr, nkoukoul@gmail.com, annrothi19@yahoo.gr, aspanoud@otenet.gr, mail@3dim-kisam.chan.sch.gr, papadople@gmail.com, manousoug@gmail.com, s.samantzis@gmail.com, lkarvunis@edc.uoc.gr, mail@dim-adele.reth.sch.gr, spanagiotopoyloy@yahoo.gr
¹Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Κρήτης, ²Λεόντειο Δημοτικό Σχολείο Πατησίων(Αθήνα), ³Δημοτικό Σχολείο ΔΔΜΝ Σούδας(Χανιά), ⁴ 1ο Δημοτικό σχολείο Αίγινας, ⁵3ο Δημοτικό Σχολείο Κισσάμου, Χανιά, ⁶Δ.Σχ. Φουρφουρά Κρήτης, Ρέθυμνο ⁷3ο Δ.Σχ. Αγίου Δημητρίου Αττικής, ⁸Δημ. Σχολείο Άδελε, Ρέθυμνο, ⁹15ο Δημ. Σχολείο Ν. Ιωνίας

Περίληψη

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση διαθεματικών δραστηριοτήτων συνεργατικής μάθησης από απόσταση, με σκοπό την ενθάρρυνση της δημιουργικότητας, και της συνεργατικής διερεύνησης και οικοδόμησης της γνώσης αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2013» στο οποίο συμμετείχαν 208 μαθητές και 20 δάσκαλοι από 8 Δημοτικά Σχολεία, από την Αθήνα, την Αίγινα και την Κρήτη. Το πρόγραμμα ΟΔΥΣΣΕΑΣ συμπληρώνει 13 χρόνια μια συναρπαστικής διαδρομής και μέχρι σήμερα έχουν λάβει μέρος 1800 περίπου μαθητές και 50 εκπαιδευτικοί από 17 Δημοτικά Σχολεία στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Φορέας υλοποίησης του προγράμματος είναι το Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Κρήτης (<http://www.edc.uoc.gr/~odysseas/>)

Λέξεις κλειδιά: Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη, Διαθεματική Προσέγγιση, Συνεργατική Διερεύνηση - Οικοδόμηση της Γνώσης, Δημιουργικότητα, animation, συνεργατικό παραμύθι

Εισαγωγή

Ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται η τεχνολογία στην σχολική πράξη προκαλεί προβληματισμούς, καθώς πολλές φορές η έμφαση δίνεται περισσότερο στους διαθέσιμους τεχνολογικούς πόρους και λιγότερο στις παιδαγωγικές προϋποθέσεις που θα πρέπει να διέπουν ένα περιβάλλον μάθησης. (Κοζμα, 2001; Λιοναράκης, 2006; Αναστασιάδης, 2006). Η άκριτη και χωρίς παιδαγωγικές προϋποθέσεις εισαγωγή της τεχνολογίας στην σχολική αίθουσα, ενδυναμώνει τις υπάρχουσες δομές (Ράπτης & Ράπτη, 2004) ενισχύει τις ανισότητες, «ανοίγοντας την ψαλίδα» μεταξύ μαθητών στην ίδια τάξη αλλά και σχολείων μεταξύ τους, συμβάλλοντας παράλληλα στην όξυνση του φαινομένου του ψηφιακού διίστασης (Αναστασιάδης, 2005). Η δημιουργική ένταξη των νέων τεχνολογιών στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο (Carr & Kemmis, 2002) και η αξιοποίηση της τεχνολογίας με παιδαγωγικούς και κοινωνικούς όρους ευνοούν την δημιουργία συνεργατικών

Π. Αναστασιάδης, Ν. Ζαράνης, Β. Οικονομίδης & Μ. Καλογιαννάκης, (Επιμ.), *Πρακτικά 9^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση»*. Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο, 3-5 Οκτωβρίου 2014.

περιβαλλόντων μάθησης από απόσταση τα οποία θα θέτουν ως στόχο την ενθάρρυνση της διερευνητικής και κριτικής σκέψης. (Κωσοπούλα και Μακράκης 2006), και θα διαμορφώνουν τους όρους και τις προϋποθέσεις για μια πολυμορφική εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Λιοναράκης, 2006).

Η συμπληρωματική ΕΞΑΕ καθιστά δυνατή την παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης σε ένα μεγάλο φάσμα ενδιαφερομένων (Βασάλα, 2005). Το προτεινόμενο θεωρητικό πλαίσιο διδακτικής αξιοποίησης της ΔΤ (Anastasiades, 2003; 2010) είναι αποτέλεσμα συστηματικών προσπαθειών και αποτίμησης των αποτελεσμάτων αξιολόγησης και βιωματικής εμπειρίας δέκα ετών σχεδιασμού και υλοποίησης τηλεδιασκέψεων σε δημοτικά σχολεία. Στο πλαίσιο ενός ανοιχτού μαθητοκεντρικού περιβάλλοντος, η έμφαση δίνεται στη παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ και ιδιαίτερα της τηλεδιάσκεψης και του web2.0, εστιάζοντας στην συνεργατική οικοδόμηση των γνώσεων, στην ενθάρρυνση της δημιουργικής σκέψης και στην καλλιέργεια κρίσιμων γνωστικών, κοινωνικών και τεχνολογικών δεξιοτήτων, με στόχο την προετοιμασία των αυριανών πολιτών για την δημιουργική και κριτική τους ένταξη στην αναδυόμενη Κοινωνία της Γνώσης (Anastasiades, 2009). Αξιοποιώντας τις ΤΠΕ ως γνωστικό εργαλείο, το προτεινόμενο παιδαγωγικό πλαίσιο στηρίζεται σε πέντε βασικούς άξονεςQ στην διαθεματική προσέγγιση, στις θεωρίες οικοδόμησης της γνώσης και ιδιαίτερα στις αρχές του κοινωνικού εποικοδομισμού, στην αξιοποίηση της μεθόδου project, στις αρχές εξ αποστάσεως εκπαίδευσης της ADEC, ενώ αναπόσπαστο στοιχείο αποτελεί η μεθοδολογία αξιολόγησης του προγράμματος.

Η παρούσα εργασία έχει σαν σκοπό να αποτυπώσει το πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2013 το οποίο διαρθρώνεται σε δύο ενότητες: Στην πρώτη ενότητα αναλύεται με συνοπτικό τρόπο το πλαίσιο υλοποίησης της θεματικής ενότητας: «Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας: Ένα δέντρο διηγείται... Αφουγκράσου...Σκέψου...Πράξε...» Στην δεύτερη ενότητα αναλύεται το πλαίσιο υλοποίησης της θεματικής ενότητας: Καπετάν ΣοΣ Μεσόγειος Θάλασσα.

Το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2013»

Το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2013» υλοποιήθηκε την σχολική περίοδο 2012-2013 και έλαβαν μέρος 208 μαθητές και 20 δάσκαλοι από 8 Δημοτικά Σχολεία σε Αθήνα, Κρήτη, και Αίγινα.

Το Πρόγραμμα διαρθρώνεται σε δύο βασικές θεματικές ενότητες

A. Η πρώτη θεματική ενότητα αναφέρεται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και έχει σαν στόχο να εμπλέξει τους μαθητές σε περιβάλλοντα αυθεντικής μάθησης με στόχο όχι μόνο την ευαισθητοποίηση σε σχέση με περιβαλλοντικά θέματα, αλλά και στην ανάληψη δράσης για την προστασία του περιβάλλοντος.

B. Η δεύτερη θεματική ενότητα αναφέρεται στην Μεσόγειο θάλασσα και έχει σαν στόχο να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, αξιοποιώντας το λογισμικό με τίτλο «Καπετάν ΣΟΣ» και ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό με την μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για μαθητές Δημοτικού Σχολείου.

1Η ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Γενικό Πλαίσιο: Στο πλαίσιο του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2013», 59 μαθητές και 6 δάσκαλοι από την Αθήνα και τα Χανιά σχεδιάζουν και υλοποιούν συνεργατικές δραστηριότητες μάθησης από απόσταση μέσω τηλεδιάσκεψης με θέμα: «Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας». «Ένα δέντρο διηγείται...Αφουγκράσου...Σκέψου...Πράξε...». Σύνθημά μας: «Αφήστε τον πλανήτη Γη να ζήσει και να αναπνεύσει ελεύθερα !!!

Συνεργαζόμενα σχολεία : Λεόντειο Δ. Σχ. Πατησίων (Αθήνα). - Δ. Σχ. Ναυστάθμου (Χανιά)

ΤΠΕ & Δημιουργικότητα: Μεθοδολογικό πλαίσιο παιδαγωγικής αξιοποίησης της τηλεδιάσκεψης, αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο, συνεργατική προετοιμασία παρουσιάσεων σε powerpoint, αξιοποίηση πλατφόρμας edmodo, συνεργατική διερεύνηση και οικοδόμηση των γνώσεων, μεθοδολογία δημιουργίας σεναρίου, συνεργατική δημιουργία animation με ήρωες από πλαστελίνη, ψηφιακή φωτογραφία, χρήση monie maker, ζωγραφική, σχέδια, εκθέσεις.

Περιγραφή δράσεων.

Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο παιδαγωγικής αξιοποίησης της τηλεδιάσκεψης (Anastasiades, 2003; 2010) δάσκαλοι και μαθητές σχεδίασαν και υλοποίησαν τις εξής δράσεις:

Δραστηριότητες πριν από την 1η Τηλεδιάσκεψη:

Το πρώτο βήμα ήταν η ενημέρωση των γονέων των μαθητών για την συμμετοχή των παιδιών τους στο πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2013» και η ενυπόγραφη έγκριση τους για τις προϋποθέσεις συμμετοχής.

Αμέσως μετά οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- γράφουν μία έκθεση για να αποτυπωθούν οι προσδοκίες τους και τα συναισθήματά τους σχετικά με το πώς φαντάζονται την συμμετοχή τους στην πρωτόγνωρη, γι' αυτούς διαδικασία της τηλεδιάσκεψης.

-δημιουργούν μια ζωγραφιά, για να εκφράσουν τις προσδοκίες τους από την συμμετοχή τους στις τηλεδιασκέψεις.

- με στόχο να γνωριστούν καλύτερα με τα παιδιά της απομακρυσμένης τάξης για γράφουν σε μια φόρμα ένα μικρό βιογραφικό. Στη συνέχεια, αυτά τα βιογραφικά αποστέλλονται στο «άλλο» σχολείο πριν από την πρώτη τηλεδιάσκεψη

_ σε ομάδες προετοιμάζουν την παρουσίαση που θα κάνουν στην πρώτη τηλεδιάσκεψη με τίτλο: Η Πόλη μου, το Σχολείο μου, Η τάξη μου. Οι μαθητές αναζητούν συνεργατικά πληροφορίες από το διαδίκτυο και άλλες έντυπες πηγές, αξιολογούν τις πληροφορίες που βρήκαν και επιλέγουν τις πιο σημαντικές κατά την κρίση τους, δημιουργώντας βήμα βήμα τη συνεργατική παρουσίαση τους με την συμβουλευτική υποστήριξη των δασκάλων τους.

- ενημερώνονται και συμμετέχουν με κοινές δραστηριότητες στην Ημέρα Ασφαλούς Διαδικτύου (05/02/2013).

- εξοικειώνονται με τη χρήση ασύγχρονης πλατφόρμας ώστε να επικοινωνούν και να συνεργάζονται (www.edmodo.com)

Τέλος, οι μαθητές συμπλήρωσαν την κλίμακα ψυχολογικού κλίματος της τάξης καθώς και το ερωτηματολόγιο EXANTE (το οποίο διερευνά τις προσδοκίες τους πριν από τη συμμετοχή τους στις τηλεδιασκέψεις).

Δραστηριότητες κατά την 1η Τηλεδιάσκεψη (Διάρκεια 60')- 08/03/2013

Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο, σκοπός της 1^{ης} Τηλεδιάσκεψης είναι πρώτη γνωριμία των μαθητών των δύο τάξεων και η ανάδειξη του θέματος με το οποίο θα ασχοληθούν στις επόμενες τηλεδιασκέψεις.

Η 1^η τηλεδιάσκεψη ξεκινά με εισαγωγικούς χαιρετισμούς, καλωσόρισμα κλπ. Αμέσως μετά οι μαθητές με τη βοήθεια του Power Point παρουσιάζουν τις ενότητες (ΠΟΛΗ-ΣΧΟΛΕΙΟ-ΤΑΞΗ) και ακολουθούν οι πρώτες διευκρινιστικές ερωτήσεις. Στη συνέχεια με τη βοήθεια οπτικοακουστικού υλικού και φύλλου εργασίας αναδεικνύεται το θέμα με το οποίο θα ασχοληθούν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς το οποίο έχει τίτλο : «ανανεώσιμες πηγές ενέργειας -Ένα δέντρο διηγείται...Αφουγκράσου...Σκέψου...Πράξε...».

Μετά το τέλος της 1^{ης} τηλεδιάσκεψης συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο ongoing 1

Δραστηριότητες μεταξύ 1ης και 2ης Τηλεδιάσκεψης

Οι μαθητές προετοιμάζονται για τη 2^η τηλεδιάσκεψη της οποίας ο βασικός σκοπός είναι η διερεύνηση του θέματος και η ανάδειξη των υποενοτήτων του.

Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο οι μαθητές/τριες σε ομάδες:

- Αξιοποιούν τα φύλλα εργασίας σχεδιασμένα από τους δασκάλους τους, αναζητούν σχετικές πληροφορίες μέσα από βιβλία, περιοδικά και ιστοσελίδες, ώστε να προσδιορίσουν τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Πλανήτης μας.

- Επιλέγουν τις σημαντικές κατα την κρίση τους πληροφορίες, τις ταξινομούν τις συνθέτουν προκειμένου να προετοιμαστούν για την συζήτηση που θα γίνει στην 2^η τηλεδιάσκεψη.

- Οι μαθητές/τριες του Ναυστάθμου και της Λεοντείου επικοινωνούν μέσω της ασύγχρονης ηλεκτρονικής πλατφόρμας (στο www.edmodo.com, μέσω κωδικών που τους έχουν δοθεί) και ανταλλάσσουν απόψεις για τη καταστροφή των δασών και για άλλα θέματα.

Επίσης, οι μαθητές/τριες εντάσσονται στο πρόγραμμα «Η Ώρα της Γης» (23/03/2013) και ασχολούνται με τις δραστηριότητες που προτείνει η WWF.

Δραστηριότητες κατά τη 2η Τηλεδιάσκεψη (Διάρκεια 60') - 05/04/2013

Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο σκοπός της 2^{ης} τηλεδιάσκεψης είναι η διερεύνηση του θέματος και η ανάδειξη των υποενοτήτων.

Κατά τη διάρκεια της 2^{ης} Τηλεδιάσκεψης οι μαθητές/τριες καλούνται μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες και video να προσεγγίσουν περιβαλλοντικά προβλήματα σχετικά με τις καταστροφές των δασών. Εργάζονται ατομικά και ομαδικά με τη βοήθεια φύλλου εργασίας με συγκεκριμένες δραστηριότητες. Συζητούν, ανταλλάσσουν απόψεις σχετικά με τα αίτια της καταστροφής των δασών στην πάροδο των ετών. Οι δραστηριότητες που κάνουν οι μαθητές/τριες είναι με τέτοιο τρόπο δομημένες ώστε να αναδειχθούν οι τέσσερις ενότητες που στηρίζεται το project: 1Καταστροφές των δασών (παλαιότερα και σήμερα) - 1α. Υλοτομία, 1β. Φωτιά.

2. Τρόποι διάσωσης των δασών (παλαιότερα και σήμερα) - 2α. Ανακύκλωση, 2β. Αναδάσωση

Με αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται τέσσερις ενότητες, συνεπώς και τέσσερις ομάδες σε κάθε σχολείο με κοινά θέματα.

Μετά το τέλος της 2^{ης} τηλεδιάσκεψης συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο ongoing 2

Δραστηριότητες μεταξύ 2ης και 3ης Τηλεδιάσκεψης

Σε αυτό το χρονικό σημείο οι μαθητές και οι μαθήτριες στις ομάδες τους για κάθε υποενοότητα:

-εργάζονται πάνω σε συγκεκριμένες δραστηριότητες που τους έχουν δοθεί.

-προετοιμάζονται για τη δημιουργία video-spot σύμφωνα με φύλλο εργασίας.

-αναζητούν φωτογραφίες κυρίως από το διαδίκτυο, οι οποίες σχετίζονται με τα θέματα που έχουν αναλάβει και αφορούν την καταστροφή των δασών.

-δημιουργούν το σενάριο τους (σύνοψη, ήρωες, κλπ) και το εικονογραφούν. Η δημιουργία του σεναρίου γίνεται από τους μαθητές σύμφωνα με τη Μεθοδολογία δημιουργίας σεναρίου στην Εκπαιδευτική Διαδικασία (Σιάκκας,)

Στο τέλος η κάθε ομάδα από κάθε σχολείο ετοιμάζει μια παρουσίαση στην οποία θα διαλέξει και θα εξηγήσει τις εικόνες που επέλεξε και τη σύνοψη του σεναρίου που έφτιαξε.

Δραστηριότητες κατά την 3η Τηλεδιάσκεψη (Διάρκεια 60')- 19/04/2013

Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο η 3^η τηλεδιάσκεψη έχει ως στόχο την συνεργασία των ομάδων σε πραγματικό χρόνο, την ανταλλαγή ιδεών για τους τρόπους με τους οποίους σκέφτονται να εργαστούν στο θέμα που ανέλαβαν. Κατά την διάρκεια της 3ης τηλεδιάσκεψης:

-τα παιδιά κάθε τοπικής ομάδας αναφέρουν και εξηγούν με ποια ενότητα ασχολήθηκαν, ποια είναι η «σύννομη» που έκαναν, πώς εργάστηκαν, ώστε να δημιουργήσουν το σενάριο και τα σκίτσα. Ακόμα εξηγούν ποιες εικόνες επέλεξαν από το διαδίκτυο και από περιοδικά και γιατί επέλεξαν τις συγκεκριμένες εικόνες, οι οποίες αποτέλεσαν τη βάση του σεναρίου τους.

-τα παιδιά της απομακρυσμένης ομάδας προσπαθούν σε πρότυπα εικονογραφημένων σεναρίων σε φύλλα Α3 να σχεδιάσουν το σενάριο που είχε ήδη αναφέρει η αντίστοιχη ομάδα της άλλης τάξης. Δείχνουν το δικό τους εικονογραφημένο σενάριο και γίνεται αντιπαραβολή και συζήτηση με το έτοιμο εικονογραφημένο σενάριο της αντίστοιχης ομάδας (εικόνα 1).

Εικόνα 1. Συνεργασία τοπικής και απομακρυσμένης τάξης

Μετά το τέλος της 3^{ης} τηλεδιάσκεψης συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο ongoing 3

Δραστηριότητες μεταξύ 3ης και 4ης Τηλεδιάσκεψης

Οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται με την τεχνική δημιουργίας animation (Σιακκας). Με βάση τα σενάρια τους, δημιουργούν τις δικές τους ιστορίες με ήρωες που έφτιαξαν οι ίδιοι με πλαστελίνη, τους φωτογραφίζουν με το κινητό τους ή μια ψηφιακή φωτογραφική μηχανή, ηχογραφούν με την δική τους φωνή τους διαλόγους, επενδύουν με μουσική της επιλογής τους την ιστορία τους και τέλος με την χρήση του monie maker ολοκληρώνουν την ιστορία τους.

Δραστηριότητες κατά την 4η Τηλεδιάσκεψη (Διάρκεια 60')- 23/05/2013

Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο σκοπός της 4^{ης} τηλεδιάσκεψης είναι η παρουσίαση της δημιουργικής προσπάθειας των μαθητών και ο διάλογος μεταξύ τους.

Κατά την διάρκεια της 4ης τηλεδιάσκεψης:

-κάθε ομάδα αναλαμβάνει να παρουσιάσει τη δική της θεματική ενότητα. Η παρουσίαση γίνεται με animation (εικόνα 2)

Εικόνα 2. Παρουσίαση εργασιών των μαθητών

-οι μαθητές εξηγούν τον τρόπο δημιουργίας της εργασίας τους, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν, πρωτότυπους τρόπους με τους οποίους τις ξεπέρασαν

-στη συνέχεια οι μαθητές και των δύο τάξεων συζητούν σχετικά με το τι έμαθαν σχετικά με τα θέματα που αφορούν το δάσος και τις δράσεις που θα αναλάβουν

Τέλος γίνεται συζήτηση- αποτίμηση και αξιολόγηση του προγράμματος από όλους τους μαθητές.

Μετά το τέλος της 4ης τηλεδιάσκεψης συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο ongoing 4.

Δραστηριότητες μετά το τέλος των Τηλεδιασκέψεων

Οι μαθητές:

-αναστοχάζονται σχετικά με τις τηλεδιασκέψεις, συζητούν με τους δασκάλους τους και πραγματοποιούν την αυτό-αξιολόγησή τους

-αποτυπώνουν τις εντυπώσεις που απέκομισαν μέσω μιας ζωγραφιάς ή ενός σχεδίου

- συγγράφουν μια έκθεση σε σχέση με τις εντυπώσεις τους

- συμπληρώνουν το τελικό ερωτηματολόγιο (Expost) που έχει σαν στόχο την καταγραφή των εντυπώσεων τους από τις τηλεδιασκέψεις

Στην τελετή λήξης των σχολείων απονεμήθηκαν στους μαθητές των δύο σχολείων που πήραν μέρος στις τηλεδιασκέψεις, έπαινοι ως ενθύμιο.

2η θεματική ενότητα: ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ - ΚΑΠΕΤΑΝ ΣΟΣ

Γενικό Πλαίσιο: Στο πλαίσιο του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2013», τη σχολική περίοδο 2012-2013, 141 μαθητές και 14 δάσκαλοι από την Αθήνα την Κρήτη και την Αίγινα, σχεδιάζουν και υλοποιούν συνεργατικές δραστηριότητες μάθησης από απόσταση μέσω τηλεδιάσκεψης με θέμα: «Μεσόγειος Θάλασσα».

Συνεργαζόμενα σχολεία : α. 1ο Δημοτικό σχολείο Αίγινας, 53ο Δημοτικό Σχολείο Κισσάμου, Χανιά, β. 6Δ.Σχ. Φουρφουρά Κρήτης, Ρέθυμνο 73ο Δ.Σχ. Αγίου Δημητρίου Αττικής, και γ. 8Δημ. Σχολείο Άδελε, Ρέθυμνο, 915ο Δημ. Σχολείο Ν. Ιωνίας

ΤΠΕ & Δημιουργικότητα: Μεθοδολογικό πλαίσιο παιδαγωγικής αξιοποίησης της τηλεδιάσκεψης, αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο, συνεργατική προετοιμασία παρουσιάσεων σε powerpoint, συνεργατική διερεύνηση και οικοδόμηση των γνώσεων, αξιοποίηση εκπαιδευτικού λογισμικού «καπεταν ΣΟΣ», wikis, συγγραφή συνεργατικού παραμυθιού, ζωγραφική, σχέδια, εκθέσεις, κουίζ, σταυρόλεξα, ακροστιχίδες, δημιουργικό παιχνίδι.

Περιγραφή δράσεων: Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο παιδαγωγικής αξιοποίησης της τηλεδιάσκεψης (Anastasiades, 2003; 2010) δάσκαλοι και μαθητές σχεδίασαν και υλοποίησαν τις εξής δράσεις:

Δραστηριότητες πριν από την 1η Τηλεδιάσκεψη:

Το πρώτο βήμα ήταν η ενημέρωση των γονέων των μαθητών για την συμμετοχή των παιδιών τους στο πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2012-13» και η ενυπόγραφη έγκριση τους για τις προϋποθέσεις συμμετοχής.

Αμέσως μετά, οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- γράφουν μία έκθεση για να αποτυπωθούν οι προσδοκίες τους και τα συναισθήματά τους σχετικά με το πώς φαντάζονται την συμμετοχή τους στην πρωτόγνωρη, γι' αυτούς διαδικασία της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης.

-δημιουργούν μια ζωγραφιά, για να εκφράσουν τις προσδοκίες τους από την συμμετοχή τους στις τηλεδιασκέψεις.

- σε ομάδες προετοιμάζουν την παρουσίαση που θα κάνουν στην πρώτη τηλεδιάσκεψη με τίτλο: Η Πόλη μου, το Σχολείο μου, Η τάξη μου. Οι μαθητές αναζητούν συνεργατικά πληροφορίες από το διαδίκτυο και άλλες έντυπες πηγές, αξιολογούν τις πληροφορίες που βρήκαν και επιλέγουν τις πιο σημαντικές κατά την κρίση τους, δημιουργώντας βήμα βήμα τη συνεργατική παρουσίαση τους, δημιουργούν βίντεο με την συμβουλευτική υποστήριξη των δασκάλων τους.

-ετοίμασαν έναν ατομικό εννοιολογικό χάρτη με λέξη-κλειδί τον όρο μεσόγειος θάλασσα.

Τέλος, οι μαθητές συμπλήρωσαν την κλίμακα ψυχολογικού κλίματος της τάξης καθώς και το ερωτηματολόγιο EXANTE (το οποίο διερευνά τις προσδοκίες τους πριν από τη συμμετοχή τους στις τηλεδιασκέψεις).

Δραστηριότητες κατά την 1η Τηλεδιάσκεψη (Διάρκεια 60')- 7&8/03/2013

Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο, σκοπός της 1ης Τηλεδιάσκεψης είναι πρώτη γνωριμία των μαθητών των δύο τάξεων και η ανάδειξη του θέματος με το οποίο θα ασχοληθούν οι μαθητές.

Η 1^η τηλεδιάσκεψη ξεκινά με εισαγωγικούς χαιρετισμούς, καλωσόρισμα κλπ. Αμέσως μετά οι μαθητές με τη βοήθεια του Power Point παρουσιάζουν τις ενότητες (ΠΟΛΗ-ΣΧΟΛΕΙΟ-ΤΑΞΗ) και ακολουθούν οι πρώτες διευκρινιστικές ερωτήσεις (εικόνα 3).

Εικόνα 3: Εισαγωγικές δραστηριότητες μαθητών

Το κάθε σχολείο είχε σημαντική ευελιξία π.χ οι μαθητές της Κισιάμου χόρευαν παραδοσιακούς κρητικούς χορούς, ενώ οι μαθητές της Αίγινας τραγούδησαν με τη συνοδεία της καθηγήτριας Μουσικής. Με τη βοήθεια οπτικοακουστικού υλικού, δομημένων διαλογικών συζητήσεων και νοητικών χαρτών αναδεικνύεται το θέμα με το οποίο θα ασχοληθούν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς το οποίο έχει τίτλο : «Μεσόγειος Θάλασσα».

Μετά το τέλος της 1ης τηλεδιάσκεψης συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο ongoing 1

Δραστηριότητες μεταξύ 1ης και 2ης Τηλεδιάσκεψης

Οι μαθητές προετοιμάζονται για τη 2η τηλεδιάσκεψη της οποίας ο βασικός σκοπός είναι η διερεύνηση του θέματος και η ανάδειξη των υποενοτήτων. Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο οι μαθητές/τριες σε ομάδες:

-Αξιοποιώντας φύλλα δραστηριοτήτων, αναζητούν πληροφορίες σχετικές με το θέμα μέσα από βιβλία, περιοδικά και ιστοσελίδες, ώστε να διερευνήσουν το θέμα τους

-Επιλέγουν τις σημαντικές κατά την κρίση τους πληροφορίες, τις ταξινομούν τις συνθέτουν προκειμένου να ετοιμάσουν έναν συλλογικό εννοιολογικό χάρτη ως αποτέλεσμα της σύνθεσης των ατομικών εννοιολογικών χαρτών των μαθητών,

-δημιούργησαν κουίζ και προετοιμάστηκαν για την 2^η τηλεδιάσκεψη .

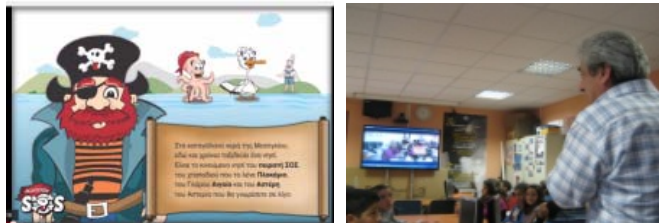
Δραστηριότητες κατά τη 2η Τηλεδιάσκεψη (Διάρκεια 60') - 4&5/04/2013

Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο σκοπός της 2ης τηλεδιάσκεψης είναι η διερεύνηση του θέματος και η ανάδειξη των υποενοτήτων.

-Οι μαθητές παρουσίασαν τον συλλογικό εννοιολογικό χάρτη και συζήτησαν για ομοιότητες και διαφορές, και αλληλεπίδρασαν με το κουίζ.

-Στη συνέχεια οι μαθητές σχολείων είδαν το εισαγωγικό βίντεο από το λογισμικό του καπετάν ΣΟΣ απάντησαν σε ερωτήσεις κατανόησης και συζήτησαν για ποιον λόγο οι μαθητές θέλουν να ταξιδέψουν μαζί του και τι θέλουν να κάνουν στο κοινό τους ταξίδι. (Εικόνα 4)

Εικόνα 4: Αξιοποίηση εκπαιδευτικού λογισμικού «Καπετάν ΣΟΣ»

-Με βάση τις απαντήσεις των μαθητών προέκυψαν οι υποενότητες για την περαιτέρω διερεύνηση του θέματος. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται τέσσερις ενότητες, συνενώως και τέσσερις ομάδες σε κάθε σχολείο με κοινά θέματα.

- Τα παιδιά διάβασαν το γράμμα «έκπληξη» του Καπετάν ΣΟΣ που «έστειλε μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου» στο οποίο τους εξηγεί τι θέλει από αυτούς και η τηλεδιάσκεψη ολοκληρώθηκε με την συμφωνία ότι τα παιδιά των δύο τάξεων θα βοηθήσουν τον Καπετάν ΣΟΣ στο έργο του για τη διάσωση της Μεσογείου.

Μετά το τέλος της 2^{ης} τηλεδιάσκεψης συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο ongoing 2.

Δραστηριότητες μεταξύ 2ης και 3ης Τηλεδιάσκεψης

Σε αυτό το χρονικό σημείο οι μαθητές και οι μαθήτριες στις ομάδες τους:

-συνεργάστηκαν μέσω wiki και αναρτούσαν δραστηριότητες σχετικά με το πρόγραμμα αλλά και ανταλλάσσαν μηνύματα μεταξύ τους.

- αναζητούν πληροφορίες με βάση τους συλλογικούς εννοιολογικούς χάρτες

- περιηγήθηκαν στο λογισμικό « Ο Καπετάν ΣΟΣ, η παρέα του και το κινούμενο νησί», γνώρισαν καλύτερα τον Καπετάν ΣΟΣ αλλά και τους υπόλοιπους ήρωες, έμαθαν για την αποστολή τους και τους αγώνες που κάνουν για να λύσουν τα προβλήματα της Μεσογείου.

- επέλεξαν ένα πρόβλημα στο οποίο θα ήθελαν να βοηθήσουν τον καπετάν ΣΟΣ να το λύσει και το ζωγράρισαν. Με βάση τις ζωγραφιές τους το πλήρωμα του Καπετάν ΣΟΣ αποφάσισε το θέμα το οποίο θα τους απασχολούσε την επόμενη χρονική περίοδο.

- δημιούργησαν κολάζ και εικόνες σχετικά με το θέμα

Δραστηριότητες κατά την 3η Τηλεδιάσκεψη (Διάρκεια 60')- 18&19/04/2013

Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο η 3^η τηλεδιάσκεψη έχει ως στόχο την συνεργασία των ομάδων σε πραγματικό χρόνο, την ανταλλαγή ιδεών για τους τρόπους με τους οποίους σκέφτονται να εργαστούν στο θέμα που ανέλαβαν.

Κατά την διάρκεια της 3ης τηλεδιάσκεψης:

-διαβάστηκε το 2^ο email του ΚΑΠΕΤΑΝ ΣΟΣ με το οποίο τους ζητούσε να του γράψουν παραμήθια για να τα δώσει σε κάποια παιδιά από ένα δημοτικό σχολείο στην Κύπρο

Εικόνα 5: Συνεργασία μαθητών και δασκάλων

- Τα παιδιά συζήτησαν σε ομάδες (από τοπική και απομακρυσμένη τάξη) ανταλλάσσοντας ιδέες για τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται να ικανοποιήσουν την επιθυμία του ΚΑΠΕΤΑΝ ΣΟΣ για την συγγραφή ενός συνεργατικού παραμυθιού.

Μετά το τέλος της 3^{ης} τηλεδιάσκεψης συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο ongoing 3.

Δραστηριότητες μεταξύ 3ης και 4ης Τηλεδιάσκεψης

Σε κάθε σχολείο ήρθε μια επιστολή από τον καπετάν ΣΟΣ ο οποίος τους ανέθετε την αποστολή τους η οποία ήταν η συγγραφή συνεργατικών παραμυθιών: 2 ομάδες από κάθε σχολείο να ξεκινήσουν 2 παραμύθια να τα στείλουν στις ομάδες του άλλου σχολείου όπου θα τα τελειώσαν και θα τα εικονογραφούσαν μέχρι την τελευταία τηλεδιάσκεψη. Οι ομάδες ήταν «Απειλούμενα ζώα», «πολιτισμός», «ρινοδέλφια», «χελώνες καρέττα-καρέττα».

Για την συγγραφή των παραμυθιών εκτός από το θέμα ο Καπετάν ΣΟΣ είχε και κάποιες λέξεις κλειδιά για να βοηθήσει τα παιδιά.

Ακόμα οι μαθητές είχαν ως αποστολή και την δημιουργία γρίφων, σταυρόλεξων και ακροστιχίδων ώστε να δημιουργήσουν ένα διαδραστικό παιχνίδι γνώσεων. Για κάθε σωστή απάντηση κάθε σχολείο έπαιρνε έναν φάκελο που είχε μέσα μία από τις λέξεις της φράσης του Ν. Καζαντζάκη «Φτάσε όπου δε μπορείς». Οι φάκελοι δίνονταν τυχαία. Οι μαθητές αφού τους συγκέντρωναν όλους έπρεπε να σχηματίσουν σωστά την φράση.

Δραστηριότητες κατά την 4η Τηλεδιάσκεψη (Διάρκεια 60')-22& 23/05/2013

Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο σκοπός της 4^{ης} τηλεδιάσκεψης είναι η παρουσίαση της δημιουργικής προσπάθειας των μαθητών και ο διάλογος μεταξύ τους.

Οι μαθητές παρουσίασαν με διαδραστικό τρόπο τα συνεργατικά παραμύθια τους, και έπαιξαν το παιχνίδι γνώσεων το οποίο οι ίδιοι δημιούργησαν.

Τέλος γίνεται συζήτηση- αποτίμηση και αξιολόγηση του προγράμματος από όλους τους μαθητές, οι οποίοι κάνουν τις ερωτήσεις που έχουν ετοιμάσει στους συμμαθητές τους από το άλλο σχολείο.

Μετά το τέλος της 4^{ης} τηλεδιάσκεψης συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο ongoing 4.

Δραστηριότητες μετά το τέλος των Τηλεδιασκέψεων Οι μαθητές:

-αναστοχάζονται σχετικά με τις τηλεδιασκέψεις, συζητούν με τους δασκάλους τους και πραγματοποιούν την αυτό-αξιολόγησή τους

-αποτυπώνουν τις εντοπώσεις που απεκόμισαν μέσω μιας ζωγραφιάς ή ενός σχεδίου

- συγγράφουν μια έκθεση σε σχέση με τις εντοπώσεις τους

- - συμπληρώνουν το τελικό ερωτηματολόγιο (Expost) που έχει σαν στόχο την καταγραφή των εντοπώσεων τους από τις τηλεδιασκέψεις καθώς και την κλίμακα για το

ψυχολογικό κλίμα της τάξης. Στην τελετή λήξης των σχολείων απονεμήθηκαν στους μαθητές των δύο σχολείων που πήραν μέρος στις τηλεδιασκέψεις, έπαινοι ως ενθύμιο.

Εικόνα 6: Η απεικόνιση των συναισθημάτων ενός μαθητή σχετικά με τις τηλεδιάσκεψεις

Συμπεράσματα

Στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2013 οι προσπάθειες των μελών της ομάδας σχεδιασμού και υλοποίησης εστιάστηκαν στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ για την ενθάρρυνση της δημιουργικότητας των μαθητών (animation, λογισμικά κλπ) σε συνδυασμό με παραδοσιακές μορφές (ζωγραφιές, κουίζ κλπ) με στόχο την ενεργό συμμετοχή τους σε συνεργατικά περιβάλλοντα διερεύνησης και οικοδόμησης της γνώσης. Οι τηλεδιασκέψεις στο σύνολο τους ολοκληρώθηκαν τον Μάιο του 2013 και την παρούσα χρονική στιγμή (συγγραφής της εργασίας) ολοκληρώνεται η αποτίμηση των δράσεων με βάση τα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν οι μαθητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

Αναφορές

- Anastasiades Panagiotes, George Filippousis, Labros Karvunis, Spiros Siakas, Arsitokritos Tomazinakis, Panagiota Giza, Hellen Mastoraki. (2010). Interactive Videoconferencing for Collaborative Distance Learning in the school of 21st Century: from theory to Practice – a case study in elementary schools in Greece. *Computers & Education* 54 (2010) 321-339.
- Anastasiades, P. (2009). *Interactive Videoconferencing and Collaborative Distance Learning for K-12 Students and Teachers: Theory and Practice*. Nova Science Publishers, New York, Inc ISBN: 978-1-60692-185-2.
- Anastasiades, P. (2003). Distance Learning in Elementary Schools in Cyprus: The evaluation Methodology and Results. *Computers & Education: volume. 40*, no. 1, pp. 17-40(24). Elsevier Science.
- Kozma, R. B. (2001). Counterpoint theory of learning with media. In R. E. Clark (Ed.), *Learning from media: Arguments, analysis, and evidence*, pp.137-178, Greenwich, CT: Information Age Publishing Inc.
- Αναστασιάδης, Π. (2006). Περιβάλλοντα Μάθησης στο Διαδίκτυο και Εκπαίδευση από Απόσταση. Στο Α. Λιοναράκης, επιμ., *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης – Στοιχεία θεωρίας και πράξης*. Αθήνα: Προπομπός.
- Αναστασιάδης, Π. (2005). Νέες Τεχνολογίες και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην υπηρεσία της Δια Βίου Μάθησης: Προς μια νέα «Κοινωνική Συμφωνία» για την άρση των συνεπειών του Ψηφιακού Διΐσμου». Στο Α.Λιοναράκης (Επιμ) *Πρακτικά 3ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Πάτρα, 11 - 13 Νοεμβρίου 2005.
- Βασάλα, Π. (2005). Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση, στο Α.Λιοναράκης (Επιμ) *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*. ΕΑΠ, Πάτρα.
- Κωστούλα-Μακράκη, Ν., & Μακράκης Β. (2006). *Διαπολιτισμικότητα και εκπαίδευση για ένα βιώσιμο μέλλον*. Αθήνα.
- Λιοναράκης, Α. (2006). Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης. Στο Α. Λιοναράκης, επιμ., *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης – Στοιχεία θεωρίας και πράξης*. Αθήνα: Προπομπός.
- Ράπτης & Ράπτη (2004). *Μάθηση και Διδασκαλία στην Εποχή της Πληροφορίας*. Αθήνα.